

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

72. Comparatur cum Sallustio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

nibus acer, & efficax, in numeris prudens, & moderatus, in affectibus rex, & triumphator. Et hæc ad commendationem Romanæ eloquentiæ parentis sunt allata. Cicerone de viuis sublato, natiuus ille flos Romanæ eloquentiæ emarcuit, & occupata ab Imperatoribus reipublica, quæ fuerant antea grauitatis, in tumidâ, fucatâ, ancillantem denique facundiam paulatim degenerarunt. Quærita enim tunc ad aurium delicias affectatio verborum, concisio periodorum, & illa acumina tam crebra, quibus multa necessitas frigida solent obrepere, ad iunimum effusa in castam linguæ latinæ religionem peregrinitas penè omnia corripit. Quanquam nolim ego Heros illos Sallustium, Senecam, Cornelium Tacitum, Plinium Iuniorum, & si qui sunt similes, corruptæ eloquentiæ insinulare, non pariat tamen eos à suis amatoribus Ciceroni, vel præferri, vel etiam æquari, quod in duobus antesignanis ostendam.

Comparatur cum Sallustio.

CAPVT. LXXIII.

Magna Sallustij apud eruditas quasque aures commendatio, nam passim, et propriè acutum in verbis retinensissimus, compertorum, atque integrorum sensuum fecundus, concinna breuitatis artifex, Romanæ denique historię scriptor florentissimus laudatur. Quam illi palmam in manibus infringere nemo sanus conetur. Sed neque prudens vllus rerum æstimator fuerit, qui eundem Ciceroni adæquare velit: Nisi forte quis Cydnum fluuium non spatio aquarum, sed liquore memorabilem, si fortè leui aluco placidius manantem viderit, cum Nili magnitudine, copia, specie conferendum putet. Sic sane Sallustius subtilis, acer, comptus, & in sua breuitate plerumque felix, & luculentus. Quando tamen illam Ciceronis maiestatem, & vim fecundissimi pectoris instar torrentis efferuescentem, cum suis licet acutè vibratis sententijs attinget? Adde quod stylli gloriam multis næuis iafuscauit, quos ipsa tollerare non potuit antiquitas. Augustus quippe Cæsar cacozelis haud mediocriter infensus compilatas ex antiqui Catonis originibus voces illi obiecit, quæ caula Asinium Pollionem venustissimum oratorem mouit, ut contra Sal-

lustij stylum scriberet. Lenæus verò grammaticus Pompeij libertus, non contentus cum Lucronem, popinonem, ac lastaurum non innasse. *Vna quæque et scripta monstrissem*, ac M. Catonis verborum furcm in eruditissimum appellat. Quanquam hominis stomacho, haud credendum in omnibus. Cerrè Gellius eum verborum nouatorem agnoscit, & hoc nouandi studium cum multa inuidia fuisse memorat: Seneca in eodem amputatas sententias, & verba ante expectatum cadentia, & obscuram breuitatem, quæ pro cultu habuit, animaduertit: quæ profectò verissimè dicta sunt, & Sallustij legenti passim occurrent. Qualia sunt illa. *Equos ascendere, Colos exanguis, Maiores vestrum Opidum valens, Et oppulens. Supplicia Deorum: Ad bellum Persi, pro Perside,* & similia, quæ à Sallustio scripta Fronto, Priscianus, & Agretius agnoscunt iam abruptæ, & ambiguae sententiæ, quæ crebra sunt in eo, & affectatæ? ut faciunt idem maioribus suis, quod dixisset alius, *imitentur maiores suos*. Ea sententia fefellit aliquos interpretes, qui sic reddidere, *ita se gerant erga maiores suos, voluit credo Sallustius æxoptare, illum imitari.*

immutum, qui seruauit, idem facit occidenti: Item: *Quæ postquam gloria modo, neque belli patrando cognouit:* Significatè voluit, ad bellum patrandum minime pertinere. Huius breuitatis studio nonnulla plerumque à Thucydide, & Demosthene accepta, quanquam satis concisè dicta, cogit in loquendi compendium, quo fit, ut eius sententiæ nimis amputata sint, & exiles. Demosthenes Olynth. 2. scripsit. *Αἰ γὰρ ἐν πρᾶξιν δεινὸν συγκρόσαι καὶ συσχεῖσαι τὰς τριαὺς ὁρεῖς ἐὶ δέλι πᾶσις, τὸς ἀξιολογῶντων ἀνάλα ἐξέλαδὴσεν*, quod ille per concinnam periodum ad maiorem perspicuitatem, & grauitatem extulit, Sallustius amputans reddit: *Secunda res mirè sunt vitij obtentui.* Quæ omnia si rectè perpendantur, longè à Ciceronis felicitate, nitore, atque elegantia discedunt.

Comparatur cum Seneca.

CAPVT. LXXIII.

Dvo post homines natos arbitror, apud Romanam gentem exutisse summa, & propè diuina